

RODZIC I UCZEŃ- JAKO KLIENT SZKOŁY

Deklaracja Europejskiego Stowarzyszenia Rodziców (European Parents' Association) pod nazwą Karta Praw i Obowiązków Rodziców w Europie, grudzień 1992r.

Dokument nie ma charakteru prawnego, jednak wywiera znaczący wpływ na politykę społeczną w krajach członkowskich UE.

EPA zrzesza ponad 70 organizacji edukacyjnych z krajów UE

Karta praw i Obowiązków Rodziców w Europie

- 1. Rodzice mają prawo do wychowywania swoich dzieci w duchu tolerancji i zrozumienia dla innych, bez dyskryminacji wynikającej z koloru skóry, rasy, narodowości, wyznania, , płci oraz pozycji ekonomicznej
Rodzice mają obowiązek wychowywać swoje dzieci w duchu odpowiedzialności za siebie i za cały ludzki świat.
- 2. Rodzice mają prawo do uznania ich prymatu jako „pierwszych nauczycieli” swoich dzieci.
Rodzice mają obowiązek wychowywać swoje dzieci w sposób odpowiedzialny i nie zaniedbywać ich.
- 3. Rodzice mają prawo do pełnego dostępu do formalnego systemu edukacji dla swoich dzieci z uwzględnieniem ich potrzeb, możliwości i osiągnięć.
Rodzice mają obowiązek zaangażowania się jako partnerzy w nauczaniu ich dzieci w szkole.
- 4. Rodzice mają prawo dostępu do wszelkich informacji o instytucjach oświatowych, które mogą dotyczyć ich dzieci.
Rodzice mają obowiązek przekazywania wszelkich informacji szkołom, do których uczęszczają ich dzieci, informacji dotyczących osiągnięcia wspólnych (tj. domu i szkoły) celów edukacyjnych.
- 5. Rodzice mają prawo wyboru takiej drogi edukacji dla swoich dzieci, która jest najbliższa ich przekonaniom i

wartościom uznawanym za najważniejsze dla rozwoju ich dzieci.

Rodzice mają obowiązek dokonania świadomego wyboru drogi edukacyjnej, jaką ich dzieci powinny zmierzać.

- 6. Rodzice mają prawo domagania się od formalnego systemu edukacji tego, aby ich dzieci osiągnęły wiedzę duchową i kulturową.

Rodzice mają obowiązek wychowywać swoje dzieci w poszanowaniu i akceptowaniu innych ludzi i ich przekonań.

- 7. Rodzice mają prawo wpływać na politykę oświatową realizowaną w szkołach ich dzieci.

Rodzice mają obowiązek osobiście włączać się w życie szkół ich dzieci i stanowić istotną część społeczności lokalnej.

- 8. Rodzice i ich stowarzyszenia mają prawo wydawania opinii i przeprowadzania konsultacji z władzami odpowiadającymi za oświatę na wszystkich poziomach ich struktur.

Rodzice mają obowiązek tworzyć demokratyczne, reprezentatywne organizacje na wszystkich poziomach. Organizacje te będą reprezentowały rodziców i ich interesy.

Współpraca nauczycieli z rodzicami i przedstawicielami środowiska lokalnego stanowi jeden z podstawowych wyznaczników przy ocenie jakości pracy szkoły. A głównym celem szkoły jest osiągnięcie jak najwyższej jakości edukacji. W związku z tym zarządzanie szkołą, a właściwie filozofia kompleksowego zarządzania jakością sprowadza się do trzech postulatów:

1. Działamy zespołowo (nauczyciele, rodzice, uczniowie),
2. Wszystkie prowadzone działania wynikają z misji i celów wypracowanych w ramach spotkań nauczycieli, rodziców i uczniów,
3. Jesteśmy otwarci na nowe doświadczenia i wiedzę (uczestnictwo w szkoleniach, samodoskonalenie itp.).

W świetle tej koncepcji jakość pracy szkoły wyznaczana jest poziomem osobistego zaangażowania w ulepszenie pracy szkoły wszystkich, którzy ze szkołą mają związek. Chodzi tu zarówno o tych, którzy w szkole pracują, jak i tych którzy z usług szkoły korzystają. KLIENTAMI szkoły są przede wszystkim rodzice. To oni

odnoszą główną korzyść z pracy szkół. Rodzice jako opiekunowie nieletnich uczniów początkowo zwykle odgrywają rolę klientów pierwszoplanowych. Im uczniowie starsi, tym ich rola w procesie doskonalenia pracy szkoły wzrasta. Rodzice z jednej strony są klientami szkoły, z drugiej zaś – „dostawcami”. Sposób wychowywania dzieci do czasu przyścia do szkoły, a także wychowanie w rodzinie w czasie uczęszczania dziecka do szkoły, stanowi niewątpliwie jedno z zasadniczych uwarunkowań pracy szkoły.

Los szkoły, warunki, w jakich pracuje, w dużej mierze zależą od wsparcia ze strony przedstawicieli samorządu lokalnego, lokalnych instytucji, organizacji, firm. Im lepsza współpraca nauczycieli z rodzicami i innymi członkami społeczności, tym bardziej dynamiczny rozwój szkoły. Lokalna społeczność działa jak system. Jeśli dyrekcja, nauczyciele, pracownicy obsługi, uczniowie, rodzice, radni, przedstawiciele lokalnych urzędów, instytucji (np. pomocy społecznej, policji), lokalnych firm spotykają się np. na imprezach środowiskowych organizowanych w szkole i rozmawiają ze sobą, to ich „potencjały” sumują się i rozwiązywanie problemów szkoły staje się łatwiejsze. Jeśli ważne grupy zostaną pominięte, to działania podejmowane przez szkołę napotykać będą liczne bariery i przeszkody.

Rozpoczęcie wysiłku budowania sieci współpracy z otoczeniem szkoły od integrowania współpracy nauczycieli z rodzicami wydaje się być najbardziej efektywne. Poszerzenie współpracy z rodzicami jest naturalne, bo nauczyciela i rodzica łączy wspólnota obowiązków związanych z wychowaniem i edukacją dzieci (jeśli dzieci sprawiają problemy, to prawnie i moralnie odpowiadają za to nauczyciele i rodzice).

Jeśli nauczycielom uda się włączyć we wspólne rozwiązywanie problemów szkoły choćby niewielką grupę rodziców, w której zaczyna panować dobra atmosfera i chęć działania, to pojawia się efekt synergii: przykład pierwszej grupy rodziców włączonych w planowanie i realizację działań na terenie szkoły powoduje, że kolejni rodzice podejmują podobną aktywność. Rodzice stają się rzecznikami interesu szkoły i swoich dzieci w środowisku lokalnym.

Niemniej jednak występuje wiele barier na drodze współpracy szkoły z rodzicami. Jedną z najczęstszych przyczyn trudności w integrowaniu współpracy nauczycieli z rodzicami w planowaniu, realizacji i ewaluacji działań poprawiających jakość działań szkoły

jest brak przekonania co do potrzeby rozwijania tejże współpracy opartej na zasadach wcześniej wspomnianych (konieczność stałego pytania rodziców o opinie już w poziomie planowania działań, a nie tylko ich realizacji).

Oparte o te zasady obowiązujące standardy współpracy szkoły z rodzicami mają odzwierciedlenie w normach prawnych.

I tak:

Art.47.

Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

Art.48.

1.Rodzice mają prawo do wychowywania swoich dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.

2. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie orzeczenia sądu.

Art. 53.

Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem. Przepis art. 48 ust.1 stosuje się odpowiednio.

Art.70.

3.Rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne. Obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych oraz zakładów wychowawczych (...)

4. Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów (...)

Art. 71.

1.Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

2.Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa.

Art. 72.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki władz publicznych
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.
4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka.

Art. 61.

1. Obywatel ma prawo do pozyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu państwa.
2. Prawo do uzyskiwania informacji obejmuje dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu.

Jak wspomniano szkoły napotykają na trudności współpracy z rodzicami.

Najczęściej szkoły narzekają na bierność rodziców. Rodzice narzekają na szkołę. Dzieje się tak, pomimo, że zarówno rodzicom jak i nauczycielom przyświeca wspólny cel, jakim jest prawidłowy rozwój dziecka. Wyniki badań wykazują, że wzajemne, często niezwerbalizowane wprost, obawy oraz niskie umiejętności partnerskiej komunikacji to podstawowe bariery utrudniające współpracę szkoły z rodzicami.

Skuteczne zmiany są inicjowane przez szkoły. Szkoły są zorganizowanymi strukturami, oraz zatrudniają fachowców, którzy umieją planować i realizować zmiany. Rodzice to zbiór luźno powiązanych ze sobą osób, z tego względu skuteczne prowadzenie zmian jest utrudnione.

Efektom wprowadzania współpracy szkoły z rodzicami jest poczucie, że szkoła przy pomocy rodziców lepiej, skuteczniej radzi sobie z zagrożeniami. Rodzice mają poczucie, że mają

wpływ na to, co dzieje się w szkole z ich dziećmi, chętniej się angażują widząc w szkole sprzymierzeńca w radzeniu sobie z występującymi lub potencjalnymi problemami wychowawczymi.

Istnieją badania systematyzujące postawy rodziców wobec szkoły.

Postawy rodziców wobec szkoły

- **Rodzice bierni:** rodzice obserwatorzy, rodzice jako zasoby, rodzice jako uczniowie, rodzice reprezentujący innych- działacze,
- **Rodzice aktywni:** rodzice współpracujący- komunikujący się, rodzice walczący

a) **Rodzice obserwatorzy** to najpowszechniejsza forma bycia rodziców w szkole.

Nie jest to naturalna postawa, lecz efekt niedoskonałych procedur komunikacji. Rodzice przyprawdzający dziecko po raz pierwszy do przedszkola są gotowi zrobić bardzo dużo, by ich pociecha czuła się bezpiecznie i dobrze rozwijała.

Kluczowe znaczenie ma więc przygotowanie nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do zainicjowania partnerskiej komunikacji z rodzicami. Nauczyciele tej grupy pełnią rolę „agentów zmiany” (powinni też wchodzić w skład zespołów pracujących nad rozwiązywaniem problemów w klasach starszych)

b) **Rodzice walczący** są bardzo uciążliwi dla wszystkich pracowników szkoły.

Można walczyć z każdym i o wszystko. Powodów, dla których rodzice są agresywni w szkole jest wiele.

Warto zwrócić jednak uwagę na to, że bardzo często wojującymi stają się ci, którzy nie chcą być bierni lecz nie umożliwia się im bycie aktywnymi.

c) **Rodzice zasoby** są mile widziani w każdej szkole.

Zwykle w nic nie ingerują, są na każde życzenie nauczyciela, dyrektora: finansują szkołę, wykonują w niej różne prace, pomagają nauczycielom.

Bywa, że dla samych rodziców jest to najwygodniejsza postawa nie wiąże się bowiem z braniem odpowiedzialności za szkołę i edukację dziecka.

d) **Rodzice jako uczniowie** uczestniczą w zebraniach, różnych szkoleniach, kursach organizowanych przez szkołę, przychodzą do nauczycieli i specjalistów po radę, oczekują wskazówek, zaleceń.

Są w szkole, ale jako biorcy.

e) Kolejna grupa rodziców to ci, którzy zgłaszają się do pracy w radzie rodziców, są **reprezentantami rodziców**.

Taka forma aktywności jest ważna w dużych szkołach, kiedy to niemożliwy jest kontakt władz szkoły ze wszystkimi rodzicami. Tworzenie grup przedstawicieli jest też sposobem na ograniczenie aktywności wszystkich chętnych rodziców. Zwykle reprezentantami rodziców były i są osoby nie tylko przez rodziców wybrane, ale często też te, które są proponowane przez władze szkoły. Z tych powodów jest to model, który tworzy współpracę z rodzicami jedynie w ograniczonym zakresie. Model ten jest dobry, jeśli w szkole współistnieje model aktywności oparty na komunikacji.

f) **Model komunikacji** jest najbardziej pożądaną formą relacji z perspektywy poprawy bezpieczeństwa w szkole.

Zakłada on możliwość kontaktu każdego z każdym, oraz razem rodziców i nauczycieli dla formułowania, uzgadniania i osiągania celów, oraz rozwiązywania problemów.

Charakterystyczna dla tego modelu komunikacji jest gotowość, ze strony zarówno rodziców jak i nauczycieli, wzajemnej wymiany myśli i doświadczeń. Zorganizowanie procedur współpracy sprawia, że szkoła staje się miejscem spotkań dorosłych, którzy rozmawiają jak rozwiązywać pojawiające się problemy, jak im zapobiegać, jak ulepszać działania skierowane do dzieci (młodzieży).

Przyjęte procedury organizacji spotkań nauczycieli z rodzicami przewidują możliwość poinformowania innych o swoich potrzebach i oczekiwaniach, ale też „wymuszają” uczenie się słuchania tego co jest ważne dla innych.

Tworzą się zespoły zajmujące się rozwiązywaniem różnych problemów, w których równie istotne są cele osobiste poszczególnych osób wchodzących w skład zespołu, jak i cel wspólny (rozwiązanie problemu jaki ta grupa osób dostrzegła).

W szkole poza kształceniem uczniów, pojawia się miejsce na stymulowanie wszechstronnego rozwoju dzieci oraz odkrywanie nowych celów i wartości dla rodziców i nauczycieli.

Materiał opracowała Wanda Dybek na podstawie wybranych badań i materiałów opublikowanych przez Europejskie centrum szkoleń „FORUM”